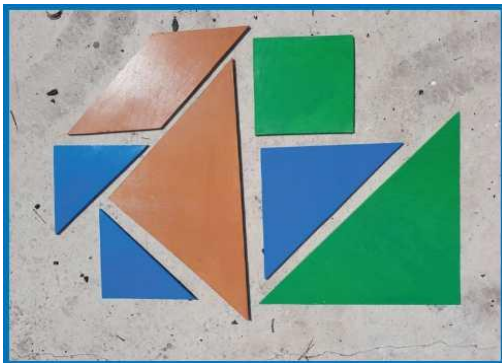

טנגרם צפרות: הוראות משחק פתרונות והרחבות

הוראות המשחק

מה במשחק? טנגרם עץ גדול; כרטיסיות משימה מעוצבות.
איך משחקים? במשחק טנגרם על חברי הקבוצה לבנות דגם
מצורות גאומטריות גדולות, בהתאם לכרטיסיות דגמים מעוצבות.
על חלק מן הכרטיסיות מופיעות ציפורים מעולם התוכן של קק"ל,
שאותן יכירו חברי הקבוצה לעומק. אפשר להרחיב ולספר על כל
מושג לאחר הרכבתו. מצורפות כרטיסיות נוספות למשחק לפיתוח
יצירתיות והנאה!

דמויות הציפורים וסיפוריהן מופיעים על הכרטיסיות.

הצעות לשדרוג: תחרות בין שתי קבוצות / רק אחד מחברי
הקבוצה רואה את הדגם שצריך לבנות ועליו להנחות את שאר
חברי הקבוצה / משחק בעיניים מכוסות.

פתרונות והרחבות

שקנאי מצוי

העוף הגדול ביותר שנודד מעל שמי ישראל הוא השקנאי המצוי, בעל מוטת הכנפיים הארוכה, המגיעה עד שלושה מטרים. ישנם למעלה מ-50 אלף פרטים בכל העולם – ובעונת הנדידה כל האוכלוסייה העולמית הנוודת חולפת מעל שמי ישראל. בעונת הסתיו אפשר לראות להקות גדולות של השקנאי המצוי במצפור ויקר של קק"ל, על גדת נחל אלכסנדר בעמק חפר. בעונת הנדידה של האביב תוכלו לראותו גם באגמון החולה.

בטבע ניזון השקנאי מדגים בלבד. הוא אוכל מדי יום כעשירית ממשקל גופו, ומסוגל לבלוע את כל ארוחתו היומית בפעם אחת. למרות תלותו המוחלטת בדגים, הוא דייג מוגבל בכישוריו, והשקנאים עוזרים זה לזה בציד הדגים. ככל הנראה זוהי הסיבה להתפתחות הכישורים החברתיים שלהם גם בתחומים אחרים בחייהם: בקינון, בנדידה ובמעונות החורף. מתברר כי החברותיות כה מרכזית בחייהם, עד כי ללא הימצאות של שקנאים נוספים בסביבתם, אין הם מסוגלים לקנן.

עגור אפור

העגור האפור, ממשפחת העגוריים, הוא בין העגורים הגדולים ורוב גופו עטוי נוצות אפורות.

העגורים נודדים לרוב בגובה רב – כ-2,000–3,000 מטרים. הם מתקדמים במבנים מאורגנים – בראש חץ או בשורה אלכסונית – מבנים היוצרים "גלי אוויר" וחוסכים אנרגיה. ברום הרב הזה קשה לראותם, אך קולם הרם נשמע למרחוק. ואכן, העגורים ידועים ביכולת הקולית המרשימה שלהם, שאותה מקנה להם מבנה הצוואר הארוך והמיוחד שלהם.

העגורים הם מונוגמיים – חיים עם בן זוג אחד עד סוף חייהם. מרגע שמצאו בן/בת זוג, הם אינם נפרדים עוד. לעיתים קרובות אף אפשר להבחין בתוך הלהקה ביחידות משנה של שלושה-חמישה פרטים – אלה הם הורים וצאצאים. העגורים שומרים על מבנה תא המשפחה המצומצם לתקופה של כמעט שנה, ובמהלך התקופה הזו מלמדים ההורים את צאצאיהם את כל הדרוש כדי שיוכלו להיות עצמאיים ולשרוד. בין היתר הם לומדים לחזור לאזורנו כל שנה, וכך אנחנו זוכים למראות המרהיבים של להקות העגורים הנראות בשמיים ולצלילים המיוחדים הנשמעים בהם.

בעונות הנדידה, ובמהלך כל החורף, שוהים בישראל עשרות אלפי עגורים. אפשר לצפות בלהקות עגורים גדולות באגמון החולה קק"ל, שבו הם מתקבצים ללינה מדי ערב.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

שלדג לבן חזה

שלדג לבן חזה הוא השלדג הנפוץ בישראל, והוא בולט הן בצבעיו והן בקולו. ראשו, עורפו, ובטנו צבעם חום-שוקולד, סנטרו, גרונו וחזהו לבנים; צבע גבו וכנפיו כחול-טורקיז, הבולט במיוחד במעופו. מקורו ארוך ומחודד וצבעו אדום.

תפוצתו של השלדג לבן החזה משתרעת למלוא רוחבה של אסיה הדרומית, מהפיליפינים, תאילנד והודו ועד טורקיה. כל אוכלוסיותיו יציבות.

תת המין המצוי בישראל, *H.s. smyrnensis*, נפוץ מטורקיה עד הודו. את השלדג לבן החזה אפשר לראות בכל רחבי הארץ, גם בערים כמו תל אביב וירושלים, והוא אינו קשור דווקא לבתי גידול לחים.

השלדג עט על טרפו מעמדת תצפית. הוא מרבה לאכול, בנוסף לדגים, גם דו חיים, חרקים, זוחלים, יונקים קטנים ואף ציפורי שיר קטנות. טרף קטן הוא בולע תוך כדי מעוף. טרף גדול יותר הוא נושא אל אחד מ"שולחנות האכילה" שבנחלתו.

השלדג לבן החזה הוא הסמל של פארק הצפרות ראש ציפור – ושל צפרות קק"ל.

עיט חורש

עיט החורש הוא טורף הניזון מיונקים קטנים שהוא מאתר בשדות ובמרחבים פתוחים. זהו עיט בינוני בגודלו שמוטת כנפיו כ-1.5 מטרים, צבעו חום ומקורו קטן. על כנפיו של העיט, וכן על גבו, אפשר להבחין בפסים או נקודות לבנות.

באביב ובסתיו חולפים עיטי החורש בשמי ישראל בדרכם לאזורי החריפה באפריקה או לאתרי הקינון במזרח אירופה. בתקופת הסתיו עובר ציר הנדידה שלהם בעמקי הצפון, מעל גוש דן ובשפלת יהודה. בימי השיא של עונת הנדידה עשויים לעבור בשמי ארצנו עד 45 אלף עיטי חורש ביום! ובסך הכול בכל שנה עוברים כ-100 אלף פרטים, שהם כל האוכלוסייה העולמית של המין הזה.

בשעות הלילה, בתקופות הנדידה שלהם בישראל, מתרכזים העיטים ללינה משותפת בעיקר ביערות קק"ל – יער כפר החורש, יער בן שמן ויער להב. בשעות הבוקר, לאחר שהשמש חיממה מעט את האדמה ונוצרו התנאים להתפתחות זרמי אוויר חמים (תרמיקות), ממריאים העיטים מצמרות העצים. המחזה של מאות ואלפי דורסים מרשימים, העוברים מעל לראש הצופים בגובה נמוך יחסית, מושך אליו קהל רב.

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

חיוויאי הנחשים

חיוויאי הנחשים הוא דורס יום גדול המתמחה בציד נחשים – ומכאן שמו ("חיוויא" הוא נחש בארמית). החיוויאים מגיעים לישראל מאפריקה בתחילת האביב והם שכיחים למדי בארץ. חלקם ממשיכים צפונה וחלקם נשארים לקנן כאן למשך כל האביב והקיץ. גופו ותחתית כנפיו הבהירים של החיוויאי מסווים אותו על רקע השמיים, וכך הוא מפתיע את טרפו בצלילה מגובה רב.

עיניו צהובות וממוקמות בחזית ראשו ורגליו מכוסות קשקשים להגנה מנשיכת הזוחלים שאותם הוא צד. נקבת החיוויאי מטילה ביצה אחת בשנה, שממנה בוקע גוזל חסר ישע, המטופל על ידי שני ההורים, שדואגים לו עד לפריחתו מהקן (כחודשיים וחצי לאחר בקיעתו מהביצה). אם הגוזל מת, עשויה נקבת החיוויאי להטיל ביצה נוספת הנקראת ביצת "מילואים".

קק"ל מבצעת ניטור דורסים, שבמסגרתו היא עוקבת אחר הדורסים המקננים ביערות, ובראשם החיוויאים. מצבם של העופות הדורסים, הנמצאים בראש פירמידת המזון האקולוגית, הוא סימן חשוב למצבו הכללי של היער, שהוא מערכת אקולוגית מורכבת. המעקב אחריהם מסייע לקבלת החלטות על שימורם של שטחים פתוחים וסביבות מחיה במסגרת מדיניות קק"ל לפיתוח בר-קיימא.